

Bielińska-Gardziel, Iwona

"Z lubelskich badań nad
Słowiańszczyzną Wschodnią", red.
Dagmara Nowacka, Maria Borciuch,
Albert Nowacki, Mateusz Jastrzębski,
Lublin 2010 : [recenzja]

Etnolingwistyka 23, 293-294

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

rzeszowskiej. Rozdział *Wokół nazewnictwa Rzeszowa i okolic* dotyczy dawnego i współczesnego nazewnictwa Rzeszowa. Problematyka onomastyczna została podjęta w artykułach: Urszuli Gajewskiej, Małgorzaty Kułakowskiej, Agnieszki Myszk, Piotra Wisza, Ewy Błachowicz, Jadwigi Lizak, Ewy Oronowicz-Kidy. W rozdziale *O języku rzeszowskiej młodzieży* zamieszczono tekst Mirosławy Ampel-Rudolf *Przezviska studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego*. Ostatni rozdział, zatytułowany *Życie literackie Rzeszowa*, obejmuje dziewięć artykułów, z których siedem dotyczy twórczości poetów i prozaików związanych z Rzeszowszczyzną: Agaty Paliwody, Anny Jamrozek-Sowy, Anny Wal, Kazimierza Nowosielskiego, Alicji Jakubowskiej-Ożóg, Stanisława Ożoga oraz Jana Wolskiego. O życiu literackim w Rzeszowie po 1989 roku pisze Zenon Ożóg, a emocje w tekstach piosenek zespołu „Pectus” analizuje Justyna Gąsawska.

AB

Wojtak Maria, *Współczesne modlitewniki w oczach językoznawcy. Studium genologiczne*, Tarnów: Wydawnictwo Biblos, 2011, 286 s. [t. 9. z serii „Teolingwistyka”, red. Wiesław Przyczyna].

Monografia, poświęcona charakterystyce modlitewników w perspektywie genologicznej, zbudowana jest z pięciu rozdziałów. W pierwszym z nich pokazano modlitewnik jako gatunkową formę dyskursu religijnego. W kolejnych czterech dokonano analizy konkretnych modlitewników reprezentujących określone warianty wzorca gatunkowego. Punkt wyjścia stanowią klasyczne modlitewniki (wybrane książeczki do nabożeństwa) realizujące wzorce kanoniczne, następnie analizowane są bliskie tradycji modlitewniki sprofilowane funkcjonalnie i poddane procesom alternacji, a w kolejności nieco bardziej skomplikowane formy przekształceń wzorca kanonicznego – modlitewniki w formie antologii. W rozdziale czwartym pokazano modlitewniki nowe, interpretowane jako okazy gatunku, które nie przekraczając granicy dyskursu religijnego i nie tracąc tożsamości gatunkowej, przekształcają klasyczną formę w znaczącym stopniu i w sposób indywidualny. Zamykający analizy rozdział piąty dotyczy modlitewników przekraczających granice dyskursu religijnego, nadających religijną perspektywę życiu wybranych grup społecznych (służb mundurowych), hybrydalnych, stanowiących rezultat mariażu modlitewnika tradycyjnego ze śpiewnikiem i będących równocześnie modlitewnikami sprofilowanymi regulaminowo. Dopewnieniem opisu jest prezentacja modlitewnika wchłoniętego przez inny gatunek.

MNB

Z lubelskich badań nad Słowiańszczyzną Wschodnią, red. Dagmara Nowacka, Maria Borciuch, Albert Nowacki, Mateusz Jastrzębski, Lublin: Wydawnictwo KUL, 2010, 343 s.

Tom został przygotowany przez uczniów i współpracowników Profesora Michała Łesiowa z intencją uczczenia osiemdziesiątej rocznicy jego urodzin. Publikacja tematycznie związana jest z kręgiem badań sławistycznych (ukrainistycznych, także z zakresu językoznawstwa białoruskiego, rosyjskiego i polskiego); stanowi ją zbiór szkiców 29 autorów reprezentujących głównie lubelskie środowisko sławistyczne skupione wokół ośrodków uniwersyteckich KUL i UMCS, zawiera również teksty przyjaciół Jubilata z innych ośrodków naukowych w Polsce i za granicą. Książka składa się z czterech części – pierwsza stanowi prezentację zainteresowań badawczych Michała Łesiowa, w szczególności studiów nad kulturą religijną i jej przejawami w języku, zawiera także wywiad z Jubilatem, w którym wspomina on swoją drogę naukową, dzieli się życiowymi doświadczeniami i refleksjami. Druga część tomu poświęcona jest zagadnieniom językoznawczym – studiom dialektologicznym i onomastycznym, także etnolingwistycznym oraz problemom współczesnego języka ukraińskiego. Część trzecia zawiera studia z dziedziny kultury (zwłaszcza polsko-ukraińskiego

pogranicza kulturowo-religijnego), natomiast czwarta dotyczy zagadnień literaturoznawstwa słowiańskiego. Rozpiętość tematyczna tomu odzwierciedla zakres zainteresowań naukowych Jubilata.

IBG

Agapkina T. A., *Vostočnoslavjanskie lečebnye zagovory v sravnitel'nom osveščanii. Sjužetika i obraz mira*, Moskwa: Izdatel'stvo „Indrik”, 2010, 823 s.

Książka jest monograficznym opracowaniem popularnego w ostatnich latach, choć wciąż jeszcze mało zbadanego gatunku folkloru, jakim są zamówienia. Autorka omawia wschodniosłowiańskie zamówienia lecznicze w ich różnorodności motywów i wariacji dialektalnej, charakteryzuje kulturowe związki z innymi zamówieniami i tradycją rękopiśmienną. Całość opracowania tworzą dwie części. W pierwszej omawiane są wschodniosłowiańskie zamówienia lecznicze, w tym m.in.: uniwersalne typy wątków, polifunkcjonalne wątki, motywy, formuły, obrazy i przykłady poetyckie oraz wątki i motywy związane z poszczególnymi rodzajami chorób (np.: bólem zębów, oczu, chorobami skóry, krwotokiem, bezsennością u dzieci itp.). Przedmiotem analiz w części drugiej są ważniejsze elementy obrazu świata Słowian Wschodnich: przestrzeń i droga, czas, człowiek i jego ciało. Cenną partią w publikacji są wątki w zamówieniach wschodniosłowiańskich analizowane w kontekście porównawczym – innosłowiańskim i tradycji pisanej.

SNB

Bartminjski Ježi, *Jezič – slika – svet. Etnolingvističke studije*, priredio Dejan Ajdačić, prevela Marta Bjeletić, Beograd: SlovoSlavia, 2011, 569 s.

We wrześniu 2011 roku w Belgradzie ukazała się trzecia już zagraniczna książka Profesora Jerzego Bartmińskiego. Po pozycjach wydanych w Moskwie (*Jazykovej obraz mira: očerki po étnolingvistike*, Izatel'stvo „Indrik”, 2005) i w Londynie (*Aspects of Cognitive Ethnolinguistics*, Equinox, 2010), tym razem pracami lubelskiego językoznawcy zainteresowali się badacze serbscy, którzy podjęli się przekładu kilkunastu (dokładnie 20 artykułów) Profesora z zakresu etnolingwistyki. Książkę pod tytułem *Jezič – slika – svet* (Język – obraz – świat) pod redakcją Dejana Ajdaczicia i w tłumaczeniu Marty Bjeletić wydało wydawnictwo SlovoSlavia. Ta licząca 569 stron pozycja zawiera prace z różnych zakresów i lat (zmodyfikowane na potrzeby nowego wydawnictwa), ułożone – po artykule wstępnym na temat przedmiotu badań etnolingwistycznych – w cztery działy tematyczne: I. *Jezičkovy obraz svijata* (z refleksją nad pojęciem JOS, miejscem wartości w JOS, kwestiami definiowania pojęć i definicji kognitywnej jako nowego typu definicji leksykograficznej, problemem profilowania i podmiotowej interpretacji świata oraz dynamiką kategorii punktu widzenia); II. *Stereotypy* (gdzie znalazły się rozważania na temat lingwistycznych badań nad stereotypem i prace analityczne na temat *matki, domu, ojczyzny, prowincji i ludu*, interesujące dla serbskich czytelników ze względu na zastosowaną oryginalną metodologię); III. *Stereotypy etniczne i ideologiczne* (z obrazami Niemca, Rosjanina, Ukraińca, Wschodu i Zachodu, prawicy i lewicy); IV. *Badania porównawcze* (z projektem sławistycznych badań porównawczych oraz analizą opozycji *swój/obcy* w kontekście problematyki językowego obrazu świata). Niektóre artykuły powstały we współpracy autorskiej z młodszymi koleżankami: Stanisławą Niebrzegowską-Bartmińską (o profilowaniu, dynamice kategorii punktu widzenia, prowincji), Małgorzatą Brzozowską (lud), z Iriną Lappo i Urszulą Majer-Baranowską (stereotyp Rosjanina), książka stała się zatem także formą promocji lubelskiego środowiska etnolingwistycznego. Całość zamyka obszerna prezentacja sylwetki Profesora Bartmińskiego opracowana przez redaktora tomu Dejana Ajdaczicia.